

Programes 1x1: recerca i experiències

Presentació

La integració dels ordinadors a les aules per ser usats habitualment en la realització de les tasques d'ensenyament-aprenentatge, com també per promoure el desenvolupament de la competència digital, constitueix una preocupació i un objectiu que són presents als òrgans de decisió política des de fa diverses dècades. Als països considerats econòmicament desenvolupats, és un tema de l'agenda de l'Administració pública des dels anys setanta. En particular, a l'Estat espanyol, la incorporació de la tecnologia mitjançant diferents programes ha ocupat els diferents governs i totes les comunitats autònomes des de la dècada de 1980. Llatinoamèrica ha seguit els mateixos passos, de manera que, recentment, països de tots dos continents han coincidit a desenvolupar programes que persegueixen l'objectiu principal de dotar cada estudiant amb un ordinador portàtil (per això, en alguns països, es denominen Programa 1x1), a l'efecte d'integrar definitivament aquesta eina digital a les aules.

Si analitzem els programes que han precedit els 1x1, veiem que, en general, han fet més èmfasi en la dotació d'infraestructures informàtiques que no pas en la reflexió pedagògica sobre com es pot utilitzar un ordinador com a mitjà per ensenyar o aprendre. Fins i tot tenint en compte que, a la majoria de països, la dotació en equipaments encara requereix més inversió, el punt feble de les polítiques d'integració de les TIC continua sent la poca consideració pedagògica entorn de l'ús que se'n fa, que, efectivament, no ha suposat cap replantejament dels enfocaments ni de les pràctiques d'ensenyament, dificultat també per les característiques pròpies dels entorns escolars quant a l'organització del temps i de l'espai, el contingut disciplinari dels currículums o la poca autonomia de què gaudeixen el professorat i l'alumnat. En realitat, les tecnologies digitals solen usar-se per donar suport a estratègies didàctiques de la pedagogia tradicional, més específicament, per ajudar el professorat a fer les exposicions de classe, per realitzar exercicis interactius de baixa demanda cognitiva, per complementar la informació presentada als llibres de text impresos mitjançant cerques a Internet o per desenvolupar cursos d'ofimàtica, a fi d'introduir l'alumnat en l'ús de programari d'utilització més habitual.

El present monogràfic, «Programes 1x1: Recerques i experiències», té la intenció d'aportar dades, fruit de la recerca i la reflexió, sobre com s'estan desenvolupant aquests projectes, quins en són els punts forts i febles segons les persones que hi estan implicades i a quines pràctiques d'ensenyament donen lloc. La intenció és aportar una mirada que ajudi el lector a visualitzar tant les bondats que poden oferir les tecnologies com les necessitats que cal atendre, si volem desenvolupar experiències realment diferents i millors que comportin un canvi substancial en les pràctiques d'ensenyament-aprenentatge i, de retruc, un desenvolupament personal i professional més ampli de tothom qui hi treballa.

Amb aquest objectiu, el primer article, d'Àrea i Sanabria, titulat «Opiniones, expectativas y valoraciones del profesorado participante en el Programa Escuela 2.0 en España», recull les visions i les expectatives de 5.000 docents de l'Estat espanyol que donen el seu parer sobre el Programa Escola 2.0, implementat l'any 2009, i que manifesten, d'una banda, esperances respecte d'aquest programa, així com sobre la dotació d'equipament. D'altra banda, la seva mirada és crítica quan es refereixen als plans de formació i de suport al professorat i al desenvolupament de materials. El qüestionari del qual provenen aquestes valoracions és el primer estudi de la implementació del projecte *Las políticas de «un ordenador por niño» en España. Visiones y prácticas del profesorado ante el programa Escuela 2.0. Un análisis comparado entre comunidades autónomas*, del Pla Nacional I+D 2010.

L'article següent, «Los entornos 1x1 en Cataluña: Entre las expectativas de las políticas educativas y las voces del profesorado», d'Alonso, Guitert i Romeu, presenta els projectes autonòmics *eduCAT1x1* i *eduCAT 2.0*, la concreció a Catalunya del programa *Escuela 2.0*, i analitza com es posiciona el professorat d'aquesta comunitat enfront dels entorns 1x1, en el marc del projecte *TICSE 2.0 (Tecnologías de la Información y Comunicación en el Sistema Escolar)*. Agrupa els resultats principals en quatre categories: canvi metodològic, integració tecnològica, ordinadors a les aules i continguts digitals. L'anàlisi revela l'existència de posicionaments molt polaritzats en relació amb aquestes quatre dimensions emergents en la interpretació.

L'article de Giuseppina Cannella, «El primer paso hacia la escuela 2.0: Presentación y análisis crítico del proyecto *Cl@ssi 2.0*», ens ofereix les característiques més rellevants del projecte *Cl@ssi 2.0*, implementat des de l'any 2009 a Itàlia, com també els resultats d'un estudi que se n'ha fet. La indagació se centra en dos aspectes que el projecte ha considerat centrals: la transformació dels entorns d'aprenentatge, no solament en termes tecnològics sinó també didàctics, i el suport que, des de diferents agències, es va oferir als centres per poder-lo desenvolupar.

«Las TIC en la enseñanza: Un estudio de casos desde el enfoque biográfico-narrativo», d'Elgue i Sallé, com el títol indica, presenta els resultats d'una recerca narrativa, el focus principal de la qual va ser conèixer l'ús educatiu i l'apropiació de les TIC a partir del Plan Ceibal (Connectivitat Educativa d'Informàtica Bàsica per a l'Aprenentatge en Línia), implementat a l'Uruguai.

Un programa que, a partir de l'any 2007, distribueix un ordinador per a cada infant des de l'educació primària. L'enfocament de la recerca permet evidenciar la complexitat i la riquesa de l'experiència quotidiana de docents i estudiants utilitzant les TIC en la privadesa de les aules.

Casablancas, a «La cuestión de la formación docente en los modelos 1 a 1: El caso del proyecto piloto *Escuelas de innovación*, dentro del programa "Conectar igualdad" (República Argentina)», ens ofereix una experiència en formació professional docent vinculada al model de gestió 1 a 1 a l'Argentina. Es tracta d'una prova pilot en el marc del programa de formació *Escoles d'innovació*, l'anàlisi del qual pot contribuir a desenvolupar projectes de formació similars. Alguns dels resultats obtinguts revelen la importància de considerar l'acompanyament a cada escola de manera idiosincràtica, a més del valor que tenen en la capacitat d'aspectes com ara l'equip directiu; les xarxes socials, com a modalitats noves de comunicació; els estudiants, com a agents del canvi en les pràctiques d'aula, o el lloc que ocupen les emocions en el desenvolupament d'una innovació.

Per últim, Estaña, Garrote i Viñolas, a «Integrar les TIC per reformular el model didàctic. El projecte *eduCAT 2.0*», ens presenten una reflexió sobre l'experiència d'un institut de secundària a Catalunya que s'integra com a centre pilot al programa *eduCAT 2.0* i que construeix un projecte d'innovació pedagògica al seu voltant.

Per tancar aquesta presentació, cal destacar, a més a més, que, mitjançant la difusió dels treballs esmentats, estem contribuint també a desenvolupar una línia d'investigació en tecnologia educativa que s'està expandint des dels anys noranta i que té per objectiu conèixer la manera com les tecnologies es vinculen amb les necessitats dels usuaris, com aquests les adapten i les reinterpreten i quina és la interacció que estableixen amb uns altres elements curriculars. Tot això en un nou espai epistemològic que és el currículum en acció.

María Alejandra Bosco Paniagua

